

PREFATĂ

Acest al patrulea volum din *Publicațiile periodice românești* împinge cunoștințele noastre despre mișcările de idei din varii domenii de activitate de pe cuprinsul României Mari până în anul 1930. Este fără îndoială un progres. Dar când privesc foaia de titlu cu numele colaboratorilor, unii plecați din Bibliotecă, prin pensionare, de zece ani și mai bine, mă gândesc că procesul de gestație al volumului a fost mult prea îndelungat. Oricât de pragmatic aș fi însă în judecățile mele, îmi dau seama că nu prea am cui reproșa. Marea majoritate a celor care au contribuit la desțelenirile virgine de fișe, redactate în primă formă, au avut o contribuție relativ efemeră, greul de cursă lungă revenind de fapt celor două bibliografe coordonatoare ale volumului: Ileana Stanca Desa și Iliana Sulică. Or, numai cu două suflete, fie ele oricât de mari și de experimentate, nu pot fi realizate tomuri de bibliografii de periodice prea des. Nu trebuie să fie cineva mare specialist ca să observe câte elemente descriptive sunt incluse în elaborarea unei fișe de periodice, prin comparație cu alte bibliografii, lucru de migală ce obligă la o întreită atenție, pe lângă o firească cultură în multe domenii.

Nu este locul aici ca să facem procesul stărilor de lucruri care au dus la gâtuirea activităților bibliografice, până aproape de sufocare. Ne revine sarcina, Bibliotecii și Academiei, să înlăturăm neajunsurile și să accelerăm ritmul de lucru pentru volumele ce urmează.

Sigur că acțiunea bibliografică națională nu poate fi încheiată cu zilele noastre. Ea va continua încă mulți ani. După pretențiile Bibliotecii Naționale, începând cu anul 1953, tot ceea ce apare în presă este indexat de un buletin bibliografic creat ad-hoc. (Înterupt în 1989, buletinul reapare din 2000, limitându-se numai la publicațiile culturale.) Oricum s-ar prezenta lucrurile, Biblioteca Academiei nu se poate odihni. Cel puțin cinci volume vor mai trebui elaborate, dacă nu cumva opt, căci, iată, pentru anii 1931–1935, numărul periodicelor se va ridica la aproape 6000 de titluri, față de 3918, câte înregistrează volumul actual.

Cam acestea sunt observațiile de început ale acestei modeste prefețe.

Dacă este să ne referim la statistici, cum uzanțele îndeobște o cer, precizăm că actualul volum înregistrează 2780 de titluri noi. Cele în curs de apariție se cifrează la 1138. Simpla mențiune cifrică vorbește despre explozia aparițiilor de presă, mai ales de pe întregul cuprins al României. De la Balcic la Borșa maramureșeană și de la Jimbolia la orașele Bucovinei, vedem apărând ziare și reviste, cele mai multe efemere, din lipsă de subvenții, ce demonstrează freamătul spiritual românesc, degajat de cătușele stăpânilor ruși, unguri sau austrieci. Și ca să observăm cât de democratică a fost viața publică și politică a vremii, cât de generoasă a fost inima românului față de elementul alogen, vom preciza că în acești cinci ani apăreau 398 (trei sute nouăzeci și opt!) de periodice ungurești, 196 nemțești și alte câteva zeci în limbile celorlalte etnii, ce viețuiau alături de noi.

Am trăit aproape doi ani sub ocupație ungurească, până în vara lui 1942. Părinții mei erau abonați la unica gazetă în limba română din Ardealul de Nord, „Tribuna Ardealului”, ce apărea la Cluj. Trageți singuri, iubiți cititori, concluziile,

dincolo de falsa democrație cu care ne leagă somnul unele state de la marginea de Ocean Atlantic, asupra procentului de apariții periodice.

Câteva gazete și reviste literare, de mare audiență în timp, acuma s-au plămădit. Mai întâi „Curentul” lui Pamfil Șeicaru – etajul și șantajul – cu primul număr apărut în 11 ianuarie 1928, ce avea să exercite o imensă influență asupra vieții publice românești, până în 1944. În primii 6–7 ani, Șeicaru l-a avut colaborator apropiat pe Cezar Petrescu. Acesta s-a despărțit de el (există o interesantă corespondență între cei doi, în jurul colaborării, care explică și motivele divorțului gazetăresc) și a refuzat să-l întovărășească în străinătate când Șeicaru a părăsit definitiv România. De altfel, „prietenia” și colaborarea lor erau mult mai vechi. Îi găsim prezenți și la fondarea ziarului „Cuvântul”, în 1924, care va continua cu orientări politice sinuoase până la Nae Ionescu, în 1940.

Mai interesante mi se par revistele născute în acești ani, multe de cursă lungă și, mai ales, bine scrise. Pomenindu-le cronologic, aș începe cu „Cercetări istorice”, Buletinul Seminarului de istoria românilor de la Universitatea din Iași, avându-l ca director pe Ilie Minea, unde au colaborat George Brătianu, Andrei Oțetea, Emil Condurachi, Gh. Zane și alți ieșeni de școală înaltă. Fondat în 1925, Buletinul va dăinui până după 1940.

Tot în 1925, Mihail Sadoveanu fondează „Revista de șah”, care își va plimba redacția de la Soroca la Iași și de la Brăila la București până în 1940, când, din cauza „francmasonului”, a fost suspendată. Va reapărea pentru anii 1947–1949.

Efemeră va fi „Cetatea literară” (dec. 1925 – iulie 1926), condusă de Camil Petrescu, dar cu colaborări de prestigiu: Ion Minulescu, Ion Vinea, Ion Barbu, Eugen Lovinescu, Felix Aderca etc. Cu suflu încă și mai scurt va fi „Gazeta literară” din 1929, avându-l ca director pe Liviu Rebreanu.

În 1926 sunt de pomenit revistele „Familia” de la Oradea, redactor Mihail Samarineanu (care se pretindea continuatoarea celei a lui Iosif Vulcan), de răspândire apreciabilă, și „Revista Scriitoarei”, cu redacția în București, ce va dăinui cu întreruperi până în 1943. În comitetul de redacție, având-o ca secretară pe Adela Xenopol, figurau: Margareta Miller-Verghy, Hortensia Papadat-Bengescu, Claudia Milian, Adrian Maniu, Ion Pillat, Tudor Arghezi, George Bacovia ș.a.

Tot în acest interval de timp, mai exact în 1928, apar cele două reviste de avangardă: „Urmuz” și „Unu” (redactori: Sașa Pană, Ilarie Voronca, Urmuz, Stephan Roll), cu influențe în mișcarea literară europeană. Printre colaboratori: Tristan Tzara, Ion Vinea, Geo Bogza, B. Fundoianu, Aurel Baranga ș.a., iar ca ilustratori Victor Brauner și M. H. Maxy.

La 2 februarie 1928 se nasc „Biletele de papagal”, ce vor dăinui până în 1945. În afara lui Tudor Arghezi și Gh. Brăescu au mai semnat creații literare: N. N. Beldiceanu, Mihail Sadoveanu, Demostene Botez, Otilia Cazimir, Jean Bart, Al. O. Teodoreanu, Eugen Ionescu etc. În sfârșit, superba revistă de cultură „Boabe de grâu”, editată de Emanoil Bucuța, își începe apariția în 1930, cu articole semnate de Gala Galaction, Ion Marin Sadoveanu, Ioan Bianu, Jean Bart ș.a.

Sunt doar câteva titluri pomenite, cu contribuții semnate de nume mari, cu care se mândrește azi istoria noastră literară. Pe lângă ele au apărut nenumărate altele, în orașele de provincie, cu colaborări modeste, dar care trădează tendințele de perfecționare continuă.

Această mulțime de titluri se păstrează astăzi, în imensa ei majoritate, într-o singură instituție: Biblioteca Academiei Române. Ea trebuie să fie privită nu numai cu interesul rece al cercetătorului, ci și cu respectul cuvenit pentru depozitul, într-adevăr sacru, constituit de-a lungul multor decenii. Iar cei care au organizat și conservat aceste neprețuite valori, Ioan Bianu și colaboratorii săi, pe care i-am apucat în anii mei de început ca bibliotecar, merită recunoștința întregului neam românesc.

Acest scurt cuvânt așezat înaintea volumului nu se poate încheia fără câteva omagii aduse celor ce au sprijinit eforturile bibliotecarelor noastre. Mai întâi domnișoarei dr. Ionela Mengher din Vârșeț, care a cercetat și a descris periodicele românești din Banatul sârbesc. Doamna Voichița Bițu de la Biblioteca „Astra” din Sibiu a răspuns cu multă amabilitate rugămintelor noastre pentru precizări bibliografice.

Aducem mulțumiri colegului și prietenului nostru Mihai Gherman, care ne-a transmis elementele descriptive ale unor periodice de la Biblioteca Universității din Cluj, și nu în ultimul rând celor ce au ajutat la redactarea fișelor pentru periodice în limbi mai greu accesibile: Măriuca Stanciu pentru fondul evreiesc, Mehmet Mustafa pentru cel turco-tătar, Semizian Andronic pentru periodicele armenesti.

Încheiem cu nădejdea că între redactarea acestei succinte prefețe și apariția volumului nu se vor interpune ani de așteptări și că Editura Academiei va ține seama, ca și în trecut, de eforturile și dorințele noastre. Dincolo de ele stăruie nevoia de cunoaștere a culturii românești, în care aparițiile de cărți și periodice ocupă un rol covârșitor.

București, februarie 2002

Prof. dr. **GABRIEL ȘTREMPEL**
Membru de onoare al Academiei Române
Directorul Bibliotecii Academiei Române